

דף סד

'דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים...'. ע' במובא ביוסף דעת הוריות יד.

'הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום... הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום...'. – כי חברו צריך תפילה על המקום שהולך לשם כי מכאן כבר הוא נפטר בשלום, ואילו במת הוא להפך, צריך שילך מכאן בשלום ואז ימצא השלום שם בודאי, ואם אינו הולך מכאן בשלום, שאין בידו מעשים טובים, לא ימצא שם שלום, לפיכך צריך שיעשו לו סימן טוב כי בשלום הוא הולך (ריטב"א מו"ק כט).

– האדם צריך להיות הולך ונע אל השלמות, וכאשר הגיע לשלימותו מסתלק לעולם העליון לאור באור החיים. ועל כן אומרים לחי 'לך לשלום' (עפ"י שם משמואל וישב תרע"ו).

– דוקא באמירת 'לך', אבל כשאומר לו לשוב, יכול לומר 'שוב בשלום', וכדרך שאמר יעקב אבינו ושבתי בשלום – כי כשאומר 'לך בשלום' יש במשמע שהליכתו תהא בשלום ולא ביאתו והגעתו למחוז חפצו, אבל כשמדבר על בואו ושובו, יכול לומר 'בשלום' (עפ"י בן יהודע. וע' גם מהרש"א). וכן ביתרו הוא אומר 'וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום' (וע' חפץ חיים עה"ת שמות ד, יח). וכן במשנת ראש השנה (כה). אמר לו רבן גמליאל לרבי יהושע: 'בוא בשלום רבי ותלמידי'.

ובשבת יב: הגרסא שלפנינו 'שבתי בשלום'. ואולם ברי"ף הגרסא 'לשלום' (וע' גם ברש"י שם). וכבר כתב שם מהרש"א שיש לומר שדוקא בהליכה מאתו הקפידו לומר בלמ"ד. וע"ע בלשון הגר"מ פינשטיין בתשובה אה"ע ח"ג כו ד"ה ואף. ואולם מצינו בתפילת הדרך (לגרסת הגר"א לעיל כט): 'תחזירני לביתי לשלום'. וכן המנהג לומר 'תחזירנו לשלום'. וע' גם בקדושין לג. 'בואכם לשלום'. וכן כשמודה על העבר מצינו (לעיל ס.) 'שהכנסתני / שהוצאתני למכרך זה לשלום'.

'תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא'. אף על פי שעולם הבא הוא 'יום שכולו שבת ומנוחה' (סוף תמיד), זהו מבחינת עמל האדם ויגיעתו, אבל הקב"ה משפיע לתלמידי חכמים מצד שילום שכר השגות גבוהות עוד ועוד, ומבחינה זו אין להם מנוחה. [וכן הוא בשבת שבעולם הזה שהיא מעין עולם הבא, גם תלמידי חכמים נחים בה אף מעמלה של תורה, אך לא להתבטל רק להשיג השגות גבוהות מה שהשי"ת משפיע בלבם] (עפ"י קדושת השבת ב עמ' 7; מחשבות חרוץ עמ' 131).

'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם...' –

'הכונה הנכונה בזה, דהנה כי כל המדות נבראו מאת הבורא יתברך שמו, מדות הבושה והעזות, הגאווה והענוה, השלום והמחלוקת, ואי אפשר לעולם בלי שום מדה מהמדות, ואי אפשר לומר שתעקף מדה אחת מכל וכל אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים. והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקי בתורה ופלפולה, ועולים בהר ה' ומקום קדשו, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו עד כי יכריח אחד את חברו להעמידו על האמת, כמחלוקת שמאי והלל, ועל ידי זה לא יהא אחיזה לקליפה לגרום מחלוקת בעולם, כי הטרודים בעבודת ה' מסתפקים במה שבידיהם ואינם משתוקקים למה שאינו שלהם, ומדריכים דורם בדרך הישרה. ועל דרך זה מרבים שלום בעולם – שמחלוקתם גורם הסתלקות אחיות הנחש הקליפה,

אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופלפולה, ושלוש ביניהם, מתעוררים תאותם ואינם מסתפקים במה שיש להם, ולבם פנוי לפנות אחרי הבלב העולם הזה ופיתויו ומתקנאים איש ברעהו, והנחש מתגרה להרבות מחלוקת ביניהם, כי אי אפשר לעולם בלא מדה זאת, וכיון שלא תמצא בקדושה ע"כ תמצא בטומאה...'. (דרשות החתם סופר ח"א קפג, ב. וע' גם בספר שבט מוסר לז, מח).

– 'כי בטבע עולם הגופים שלא יהיה שום שלום כי הגופים מפורדים, אלא שורש השלום שבעולם הזה הוא על ידי מה שתלמידי חכמים מעוררים נשמתם לתורה ועבודה ועל ידי זה מזדכך הגופות והנשמות מאירים, ועל ידי זה כמה פעמים משיג זה מה שהשיג זה כי הנשמות הרוחניות הם אחדות, נמצא שהם מרבים ומגדילים השלום בעולם הזה, והיה 'מרבים' מלשון מולידים. 'וילדו על ברכי יוסף' – מתרגם: רבי יוסף' (שם ג, ד. וע' תניא פרק לב).

ע"ע אור המאיר הרוש לר"ה ח"ב עמ' רנב; אמרי פנחס – פר' פינחס שמו, שער התורה יח.

חתמו מסדרי הש"ס את מסכת ברכות ב'שלום', על דרך שאמרו (בספרי) 'גדול השלום שחותמיהן של כל הברכות – שלום, שנאמר ישא ה' פניך אליך וישם לך שלום. והטעם, שהשלום הוא הכלי שמחזיק הברכה, כמו ששנינו בסוף עוקצין, שאם אין שלום אין כלום.

'גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום' (רמב"ם סוף ספר זמנים).

*

'... ומבני יששכר ידעי בינה לעתים. שמעתי שרצונו לומר שהיה להם הכרה בכל עת מה נשתנה מעת אחר, דכל עת משונה, כמו שבת ויום טוב וראש חודש ושאר עתים וזמנים שיש להם שינוי, וכן כל יום משונה מחבירו, וכן בוקר וערב... ומי שיש לו הבינה הברורה יודע ומכיר שינוי העתים [בלב מבלי שידע יחוד העת], ועל ידי זה יודע מה יעשה ישראל בעת לעשות לד'. וזהו רק על ידי מדרגה הנ"ל שדבוק כל כך בהש"י כאשר ידבק האזור וגו', וכמו שאמרו במדרש מה התאומים הללו כשאחד... חבירו מרגיש, כי בכל שינוי-עת למטה כן למעלה, וכן להיפך... וזהו על ידי בינת הלב, כי ההרגשה – בלב, וזהו מדת החמור כנ"ל, לכן דרשו ז"ל (נדה לא.) על חמור גרם חמור גרמה ליששכר שיוולד וכו' והיינו כי מבני יששכר יש להם כח הרגשה ביותר, שהוא כח החמור... וכן בני יששכר יודעי בינה, שהדעת במקום בינה והכל מן הלב עצמו בלי שום חכמה...

והתולדה שכזו, היינו שיהיה תולדה מן הלב ויוצאה מן החכמה, היינו שהלב מרגיש כל כך עד שיש בו הדעת מה לעשות מצד החכמה הרגשה ברורה, אפילו בימי משה [דהיינו ענין נתינת התורה] לא אשתכח, כי על ידי זה אין צריך לתורה, כי עת לעשות לד' הפרו תורתך, כי צריכה להיות הכרה בכל עת כפי אותו העת מה רצון ד' אותו יעשה. והרבה מצוות עקורות אצלינו, מסתמא אין צריך ולא חפץ ד' באלה עבשיו. והרגשת ה'עת לעשות... הוא רק מבני יששכר, שהחכמה יוצאה מן הלב, כי הלב מרגיש כאשר הוא דבוק כל כך כתאומים כנ"ל. וכאשר המעשה יוצאה מן הלב מצד החכמה אז יודע בינה לעתים, ועל זה אמרו 'זוכה לבינה' – שדבר

זה אינו תלוי ביד אדם אלא בזכיה שהש"י מזכהו לכך כי זהו סיוע ותכלית המדרגה, ולעולם הסוף בידו של הקב"ה...
ולכך מסיים מסכת ברכות בפסוק עת לעשות לה' הפרו תורתך, כי יסוד כל הברכות קריאת שמע ותפלה, להגיע למדרגת שויתי וגו' – הכרת שם שמים הברורה כמו שאמרנו במקום אחר, ולכך סופו מדרגה זו דעת לעשות...]' (מתוך דובר צדק עמ' 60).

*

תשעת הפרקים של מסכת ברכות בנויים על סדר התנהגות האדם מעת לעת; שני הפרקים הראשונים עוסקים בעניני קריאת שמע שחרית וערבית, אחרי כן שלשה פרקים מעניני תפלה, אח"כ שלשה פרקים מעניני אכילה, ואחר כל אלו פרק 'הרואה' – כשאדם קרא קריאת שמע בזמנה, ותפלתו היתה שלמה, ואכילתו גם היא היתה מבוררת, אזי כשיצא החוצה רואה 'מקום שנעשו בו נסים לישראל' – בכל מקום שמגביה עיניו אינו רואה אלא מקום שנעשה בו נס לישראל, כי הוא מגיע להכרה שכל מה שברא הקב"ה וכל מה שנעשה, לא היה אלא בשביל ישראל עמו – כן צריך האדם להיות מוקף בדברי תורה. (מי השלוח לקוטי הש"ס)